

Джерела та література

1. Глобалізація. *Енциклопедія історії України*: Т. 2: Г–Д / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2004. 688 с. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Globalizaciya>
2. Загурська-Антонюк В. Ф. Міжнародна безпека у контексті глобалізації сучасного світу. *Державне управління. Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 13–14. С. 103–109.
3. Ортіна Г. В. Вплив тенденцій глобалізації на умови забезпечення антикризової стратегії. *Ефективна економіка*. 2014. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4179>
4. Парахонський Б. О., Яворська Г. М., Резнікова О. А. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України. Аналітична доповідь / за ред. К. А. Кононенка. Київ: НІСД, 2013. 56 с.
5. Савич В. О. Вплив глобалізації на соціальну безпеку держави. *Політикус*. 2020. Вип. 2. С. 163–167. DOI: 10.24195/2414-9616-2020-2-163-167.
6. Вплив глобалізації на економічний розвиток України в умовах євроінтеграції. Шифр-девіз Глобальна економіка. *Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/konkyrs_stud/ES_19_20/robotu/5.pdf

Гришук Владислав

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО ВИБОРУ ГРУЗІЇ І ТУРЕЧЧИНИ НА БЕЗПЕКОВУ СИТУАЦІЮ В ЗАХІДНІЙ АЗІЇ

Ключові слова: *Європейський Союз, НАТО, Грузія, Туреччина, міжнародна безпека, Західна Азія.*

Keywords: *European Union, NATO, Georgia, Turkey, international security, West Asia.*

Регіон Західної Азії є одним з найменш стабільних у світі: тероризм, територіальні спори, регіональні напруги та збройні конфлікти є для нього звичним явищем. Намагаючись стабілізувати внутрішню ситуацію та убезпечити себе від цих ризиків, Туреччина стала членом НАТО, а з 2000-х років Грузія визначила євроатлантичну інтеграцію як стратегічний напрям. Обидві держави є кандидатами на членство в ЄС. Зазначені процеси суттєво вплинули на безпекову ситуацію в регіоні Західної Азії.

Сьогодні питання євроатлантичної інтеграції і Туреччини, і Грузії доволі ґрунтовно опрацьовано в науковому полі. Зокрема, ця тематика стала предметом досліджень К. Гоголашвілі [3], А. Кастеттер [5], С. Насі та М. Ф. Сейлана [6], Т. Огюзлу [7], Д. Сухіашвілі та інших науковців [1]. З іншого боку, війна в Україні та погіршення відносин між Ізраїлем і низкою арабських країн актуалізували питання присутності НАТО в цьому регіоні.

Мета роботи – окреслити, як європейська і євроатлантична інтеграція Туреччини та Грузії впливає на безпекову ситуацію в регіоні з огляду на сучасні виклики.

Туреччина має тривалу історію відносин з європейськими державами, які сьогодні є членами ЄС і НАТО – від «європейського концерту націй» до її вступу до НАТО в 1952 р. Європа стала певним орієнтиром для Туреччини. Завдяки реформам першого Президента Туреччини Мустафи Кемалю Ататюрку у 1923–

1924 рр. почалася європеїзація та модернізація країни за європейським зразком. Після Другої світової війни прагнення Турецької Республіки до тіснішої співпраці із Заходом отримали новий поштовх, адже США почали активно підтримувати Туреччину як союзника у протистоянні в Холодній війні з СРСР. Після завершення Холодної війни інтенсифікувалися дискусії про приналежність Туреччини до європейського простору, адже необхідність стримувати СРСР зникла. Однак процес європейської інтеграції відбувався: в 1996 р. Турецька Республіка стала членом митного союзу ЄС, а в 1999 р. на Гельсінському саміті Туреччина домоглася надання їй статусу країни-кандидата на вступ до ЄС. Порушення прав людини і проблеми з відповідністю політичним критеріям щодо членства значно уповільнили процес європейської інтеграції Туреччини.

Грузія також проголосила основними пріоритетами своєї зовнішньої політики інтеграцію в європейські та євроатлантичні структури. Після здобуття незалежності у 1991 р. Грузія стала важливим партнером США в питаннях нерозповсюдження ядерної зброї та у протидії терористичним загрозам.

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. грузинське суспільство мало дві ідеологічні концепції щодо європейської інтеграції: національно-демократичну, тобто орієнтацію на незалежність Грузії та створення сприятливих умов для вступу до ЄС, і ринково-інтеграціоністську, орієнтовану на ринкову модель розвитку [1, с. 34]. Президент Грузії 2004–2013 рр. Міхеїл Саакашвілі неодноразово висловлював бажання приєднати Грузію до ЄС, але тоді ж виникли питання територіальної цілісності країни, пов'язані з російсько-грузинською війною 2008 р. й окупації росією Південної Осетії та Абхазії. З іншого боку, співпраця в межах НАТО відбувалася на регулярній основі.

У 2010 р. Грузія офіційно заявила, що хоче співпрацювати з Україною у спробі вступу до ЄС, а в 2020 р. грузинський парламент прийняв постанову «Про зовнішню політику Грузії», яка одним з ключових напрямів називає прагнення вступити до Європейського Союзу і до Північноатлантичного альянсу [1]. У 2023 р. Грузія отримала статус кандидата на вступ до ЄС.

Основні виклики системи безпеки в регіоні саме через європейський та євроатлантичний вибір Грузії і Туреччини полягають у складній геополітичній ситуації. Прагнення цих держав до зближення з європейськими та євроатлантичними інституціями створює умови для більшої напруги відносин з росією, яка має геополітичні інтереси у регіоні. Концентрація різноманітних етнічних та релігійних груп у Західній Азії може посилити етнічну та релігійну ворожнечу в регіоні та призвести до нових збройних конфліктів [4].

З одного боку, європейська та євроатлантична інтеграція Грузії і Туреччини може розглядатися державами регіону як відхід від традиційних цінностей та ідентичності Західної Азії, яка впродовж століть перебувала під впливом ісламу. Саме через це існує ризик посилення конфлікту Арабського Сходу із Заходом. З іншого боку, прагнення до зближення цих країн із західними акторами надаватиме ширші можливості для демократизації та модернізації регіону, створить поштовх до проведення реформ у політичній, економічній і соціальній сферах та сприятиме міжрелігійному діалогу і зростанню толерантності в регіоні Західної Азії [2]. На думку автора, необхідно діяти обережно і не втрачати пильності, ад-

же європейський і євроатлантичний вибір Грузії й Туреччини може стати передумовою нових великих конфліктів у регіоні, які можуть набути світового масштабу.

Як було зазначено вище, європейський і євроатлантичний вибір Грузії та Туреччини не корелює з ідеологічним ландшафтом регіону Західної Азії, але кожна держава має право самостійно визначати свій зовнішньополітичний курс. Більшість держав Західної Азії доволі негативно ставляться до європейської та євроатлантичної інтеграції Грузії і Туреччини. Причиною цього є наявність власних інтересів щодо цих держав, утримання своєї сфери впливу в регіоні, релігійні упередження, навіть ворожість, і неприйняття західних цінностей. Наприклад, і Грузія, і Туреччина мають власні інтереси в регіоні Чорного моря та Південного Кавказу, що істотно суперечать російським. Саме тому російська федерація негативно реагує на наближення Туреччини та Грузії до ЄС і НАТО. Вона хоче тримати регіон у своїй сфері впливу та має певні «плани» на Грузію, щоб «відновити імперію» і повернути її під свій контроль, активно просуваючи наративи, фінансуючи своїх агентів і підтримуючи «п'яту колону» в країні. РФ категорично проти розширення НАТО на схід і побоюється остаточно втратити вплив над Грузією, як раніше над Україною [2].

Іран, як і росія, є одним з найбільших противників європейського та євроатлантичного вибору Туреччини і Грузії. Він активно протистоїть співпраці цих країн з ЄС і НАТО, чинить дипломатичний тиск та веде активну підтримку антиурядових сил. Об'єднані Арабські Емірати, навпаки, підтримують Грузію і Туреччину в їх європейському та євроатлантичному виборі, не вважаючи це за загрозу власним інтересам. Країни співпрацюють у різних сферах, особливо з Анкарою, та спільно протидіють екстремізму й тероризму.

Отже, європейська і євроатлантична інтеграція Грузії та Туреччини має доволі вагомий вплив на безпекову ситуацію в регіоні Західної Азії. Це відображає їх прагнення до демократії, дотримання прав людини та стабільності. Ці кроки можуть сприяти зміцненню безпеки, розвитку економіки, підвищенню рівня життя мільйонів людей у регіоні, створить геополітичні зміни балансу сил, відносин між державами в регіоні, надасть можливості для зменшення впливу агресивних держав, як-от росія й Іран. Це, зі свого боку, може викликати негативну реакцію цих країн, стати джерелом напруги і конфліктів. Тому важливо продовжувати діалог, співпрацю та пошук компромісів для забезпечення миру, стабільності і процвітання у регіоні Західної Азії.

Джерела та література

1. Сухіашвілі Д. Методологія та стан вивчення зовнішньої політики Грузії в контексті європейської інтеграції. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 3(15). URL: <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/33713/30299>
2. Чубарова Р. Р. Європейський та євроатлантичний курс Туреччини як чинник реалізації її національної безпеки. *Сходознавство*. 2009. № 45–46. С. 170–181.
3. Gogolashvili K. The EU and Georgia: The Choice is in the Context. *Europe in Dialogue*. 2009. P. 90–127.
4. Ideology, Politics and New Security Challenges in West Asia: Rapporteurs Report (January 19–20, 2016). 17 p. URL: https://www.idsa.in/system/files/events/rr_wac2016.pdf

5. Kastetter A. Moving forward: how Georgia can advance US Strategic Interests. *SAC Publication*. Georgian Strategic Analysis Center, 2018. 23 p.
6. Nasi S., Ceylan M. F. EU-Turkey-UK Triangulation: The Key to Euro-Atlantic Security. *Istituto Affari Internazionali*. 2023. URL: <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/eu-turkey-uk-triangulation>
7. Oğuzlu T. Turkey and NATO. *ADAM AKADEMİ*. 2013. Issue 3/1. P. 1–10. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/230557>

Яцко Петро

Національний університет «Острозька академія»

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМИН ОБ'ЄДНАНИХ АРАБСЬКИХ ЕМІРАТІВ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Ключові слова: зовнішня політика ОАЕ, ОАЕ, ЄС, Близький Схід.

Keywords: foreign policy of the UAE, UAE, EU, Middle East.

Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) сьогодні є однією з найвідоміших держав на Близькому Сході. Це один із головних світових комерційних та фінансових центрів завдяки інфраструктурі світового класу та сприятливому бізнес-середовищу в Дубаї. Країна проектує привабливий образ сучасності на міжнародній арені з його блискучими хмарочосами, космополітизмом і видатними світовими подіями, які вона приймає – від спортивних турнірів до культурних заходів, як от Всесвітня виставка в Дубаї 2020. Інакше кажучи, країна постає як оазис багатства, можливостей і добробуту в регіоні [1, с. 22].

Федерація методично проектувала свою владу на весь регіон з моменту початку Арабської весни, аж до того, що поширила свій вплив на Північ і Африканський Ріг і отримала красномовне прізвисько «Близькосхідної маленької Спарти».

Останніми роками ОАЕ все активніше залучаються до суперечок на Близькому Сході та в Північній Африці. Боротьба з впливом ісламістських угруповань і держав, що їх підтримують, послаблення позицій Ірану і посилення контролю над транспортними шляхами в Перській затоці покликані консолідувати владу режиму. Однак дії, що здійснюються під приводом боротьби з радикалізмом, посилюють авторитарне правління в регіоні, що в довгостроковій перспективі поглибить його дестабілізацію [5, с. 35].

ОАЕ – це федерація семи еміратів, які є спадковими абсолютними монархіями, з яких найбагатші, Дубай і Абу-Дабі, відіграють панівну роль. Федеральна Верховна Рада – найважливіший конституційний орган – складається з емірів кожного емірату, президентом зазвичай є емір Абу-Дабі, а прем'єр-міністром – емір Дубаю. Центральне місце у зовнішній політиці ОАЕ посідає занепокоєння щодо стійкості авторитарного режиму, спричинене популярністю ісламістських рухів, які критикують регіональні монархії після Арабської весни 2011 року. Такі політичні цілі ОАЕ були підкреслені кампанією арештів 2012 року, під час якої було затримано 94 членів партії «Аль-Іслах» (еміратське відділення «Мусульманського братства»), найважливішої опозиційної групи в державі [1, с. 25]. Щоб обмежити загрозу стабільності свого правління, влада ОАЕ зміцнює відносини з країнами, вороже налаштованими до ісламістських рухів. Емірати також прагнуть